Які таємниці та легенди зберігає Азовське море

https://donbas24.news/news/yaki-tajemnici-ta-legendi-zberigaje-azovske-more

09 липня 2022, субота
Автор: **Ольга Демідко (Маріуполь)**
Автор: **donbas24.news**

Азовське море має свої, тільки йому притаманні риси і особливості, легенди та власну історію

«А море залишилося», — так говорять мешканці Донбасу, домівки яких зруйнували війська рф. Звірства російських огупантів досягають все нових масштабів. На щастя, вони не здатні знищити Азовське море, яке тепер стало символом надії для багатьох

маріупольців. Після деокупації всі, хто став безхатченками, якщо вирішать повертатися до міста, то обов'язково завітають до свого безмежно красивого і непереможного моря...

Історія Азовського моря

Нинішні риси Азовське і сусідні з ним моря придбали тільки під час третинного періоду, тобто близько мільйона років тому, коли на землі тільки з'явилася людина. До цього воно було частиною величезного стародавнього праокеану, названого геологами Тетіс. Оскільки Азовське море знаходилося на перетині історичних шляхів народів, воно змінило в минулому безліч назв. Стародавні греки називали його ***«Меотида»***, що означає — «годувальниця», римляни за низький рівень води прозвали його ***«Палюс Меотіс»*** («Меотійське болото»), скіфи — ***«Каргулак»*** («багате рибою»), меоти — ***«Тімірíндою»*** («матір'ю моря»), генуезці та венеціанці називали його ***«Маре Фане»***, араби — ***«Бахр-ель-Азов»***, а слов'яни — ***«Сурозьким»*** або ***«Синім»***...

Не виключається припущення, що свою сучасну назву воно отримало приблизно в середині XIII століття — від імені давнього торгового центру Азак, який виріс на місці античного Танаїсу, зруйнованого Золотою Ордою. Є версія, що колись арабський народ ази, аси (азовці) населяв узбережжя сучасного Азовського моря і заснував там місто з відповідною назвою — Азов. Можливо, у стародавнього населення Азова та Азовського моря дійсно текла «гаряча» арабська кров. Адже з багатьох письмових джерел відомо, що стародавні азовці любили війни, відрізнялися жорстокістю і помстою. Загалом щодо назви Азовського моря існує багато припущень, але остаточного висновку немає. Можна бути впевненим в тому, що коріння його або в гідронімії, або в етнонімії.

Перші історичні відомості[1] про Азовське море належать давнім грекам. На карті світу Анаксимандра (5 ст. до н. е.) було зображене Азовське море з Доном. На початку нашої ери відомі плавання римських, візантійських, а пізніше й слов'янських мореплавців.

[1] https://vue.gov.ua/Азовське_море

Плавання київських князів свідчать про те, що вони мали описи Азовського моря. Як свідчить напис на Тмутороканському камені, 1068 князь Гліб «міряв море по льоду від Тмутороканя до Корчева (Керчі)». У радянські й пострадянські часи Азовське море досліджували Морський гідрофізичний інститут НАН України, Інститут біології південних морів ім. О. Ковалевського НАН України, Інститут геологічних наук НАН України та ін.

Цікаві факти

- 1. Азовське море є найменшим за розмірами, але в історії посідає доволі значне місце. І дійсно, воно менше Аральського в півтора рази, Каспійського — в десять разів, а Чорного — в одинадцять разів. Максимальна глибина Азовського моря — всього тринадцять з половиною метрів.

- 2. За кількістю рослинних та тваринних організмів Азовському морю немає рівних у світі.

- 3. За рибопродуктивністю, тобто кількістю риби на одиницю площі, Азовське море в 6,5 рази перевершує Каспійське, в 40 разів — Чорне і в 160 разів — Середземне море.

- 4. За віддаленістю від океану Азовське море є найконтинентальнішим морем планети.

- 5. Цікаво, що на думку фахівців, пісок на берегах Азовського моря має цілющі властивості. Медики радять не менше 1,5-2 годин проводити на ньому.

Легенди про Азовське море

- ***1. Легенда про красуню Азу***

  Перша легенда розповідає[2] про дівчину, на честь якої начебто і назвали море. Жила колись давно на самому березі моря красуня ***Аза*** разом із старим батьком. І була вона настільки вродливою, що всі хлопці не зводили з неї очей. Вона ж ні на кого не звертала уваги, бо була дуже пихатою. Ще й хвалилася, що їй ніхто не подобається. Тоді хлопці домовились, прийшли до Ази і запропонували їй обрати серед них собі нареченого. Подивилася на них красуня і сказала:

> ***Будете змагатись. Хто усіх переможе, той і буде моїм нареченим.***

Почали хлопці змагання. Один — таки вийшов переможцем, але Аза відмовила йому, ще й почала насміхатися. Обдурила

[2] Донеччина у легендах, Бахмут 2019, https://naurok.com.ua/zbirka-donechchina-u-legendah-180476.html

дівчина хлопців. Розгнівалися тоді хлопці, схопили дівчину та й втопили в морі.

До цього часу, коли підходить вода до берега, з моря чути чи то плач, чи то стогін. Старі люди говорять, що це красуня Аза плаче за своїм незнайденим нареченим. І море назвали на її честь ***Азовським.***

- ***2. Легенда про Велеса та Азовушку***

Друга легенда розповідає[3] про закохану пару — Велеса і Азовушку. На честь останньої і було названо море.

Дитину бога Велеса викрав бог Пан, син, Вія — царя підземного світу. Він підняв люльку і поніс над океаном. Але тут Велес почав рости і важчити. Пан не стримав немовля і впустив разом із колискою.

Велес у колисці приплив до берегів великого острова. Тут Велес воював з Коршуном і врятував Царівну Лебідь, духа

[3] https://www.smore.com/zrjcs

Азовського моря, яку звали Азовушкою. Азовушка була дочкою Сварога та Матері Сва. На її ім'я названо Азовське море.

Велес та Азовушка покохали одне одного, незабаром зіграли весілля і почали жити разом. Їхньою чарівною обителлю став острів Буян на Азовському морі.

- ***3. Легенда про те, чому Азовське море має так багато риби***

Остання легенда пояснює,[4] чому Азовське море, попри те, що є найменшим за розміром, має так багато риби.

У стародавні часи жили чотири брати-велетня — ***Гібралтар, Дарданелл, Босфор*** і молодший ***Керч.*** Силу мали неймовірну. На долоні гори носили, скелі мізинцем повертали; вікові дуби руками рвали; одним своїм вусом могли річку відокремити від моря та підняти його на руках своїх. А треба сказати, тоді на місці невеликих Азовського, Чорного та Середземного морів було одне величезне, важке море-океан. Тетіс називалося.

[4] https://www.smore.com/zrjcs

І ось одного разу брати вирішили поділити це море на угіддя, де вони ловитимуть рибу. Спочатку приміряялися, де поясками відділятимуть свої ділянки. А пояски їх були їм під стать — такі ж міцні та нерозривні. Першим по праву старшинства накинув на Тетіс поясок Гібралтар і перерізав їм його посередині і стягнув береги, відокремивши собі і братам велике море, є де йому і братам розгулятися. Наступним повинен був відокремити свою частину угідь невеликий любитель риби та інших морепродуктів брат Дарданелл. Намітив він собі маленьку ділянку, накинув свій поясок, але все робив з таким небажанням, що Егейське море вислизнуло з-під його пояска, з'єднавшись із Середземним, а в нього залишилося взагалі маленьке, найменше у світі Мармурове море. Брати запропонували йому переграти розділ, але Дарданелл відмовився — сказав, що і цього йому достатньо. Босфор, недовго думаючи, зрушив, де раніше намітив, береги, застовпивши свою ділянку моря, до якої увійшли сучасні Чорне та Азовське моря. І ось настав час відокремити його частину угідь братові Керчу. Як молодшому, йому дісталася невелика, північна частина Тетіса. А треба сказати, рибу він любив до самозабуття. «Ну, скільки може бути в цій калюжі риби?» — подумав він, дивлячись на належну йому частину моря. І тут прийшла рятівна ідея. І звернувся він до братів:
— Давайте перемішаємо наші запаси, щоб риба рівномірно розподілилася на наші угіддя. Для цього давайте візьмемо наші моря, піднімемо і струсимо, як килим. Брати, не відчуваючи каверзи, погодилися зробити так. Коли вони підняли свої моря, Керч не поспішав зробити те саме зі своєю частиною, навіть навпаки — намагався, щоб його сторона моря була якнайнижчою, і тоді більша частина риби скотилася на дно цього своєрідного садка, і як тільки це сталося, Керч зрушив Крим та Тамань, залишивши всю рибу у своїй, північній частині Тетиса — Азовському морі. А брати вдали, що

не помітили гри молодшого — надто вже вони йому потурали. Тільки вдавано потім дивувалися, як так виходить, що Керч виловлює 80 мір риби, Босфор в цей же час — два заходи, Гібралтар всього півмери, а про Дарданелла і говорити нічого? «Напевно, наш Керч — найкращий рибалка у світі, відповідно до свого моря» — з гордістю говорили вони. Ось так і з'явилося маленьке Азовське море, найпродуктивніше у світі, найбагатше рибою. У перерахунку на одиницю площі поверхні моря, звісно.

Нагадаємо, раніше Донбас24 розповідав, як переселенці з Луганщини поновили бізнес у Кропивницькому.[5]

ФОТО: з відкритих джерел.

[5] Вивозили обладнання з-під обстрілів: переселенці з Луганщини поновили бізнес у Кропивницькому, Олена Онєгіна, donbas24.news, 09.07.2022, https://donbas24.news/news/vivozili-obladnannya-z-pid-obstriliv-pereselenci-z-luganshhini-ponovili-biznes-u-kropivnickomu

Кажуть, що всі дороги в Маріуполі ведуть до моря. І це не дивно, адже розташоване місто на самому березі унікального Азовського моря, яке зберігає свої таємниці та надихає красою та самобутністю. Назву міста етимологічно пов'язують теж з морем. Мовляв, «марі» — це море, а «поль» — «поліс», тобто «місто». І виходить — місто біля моря.

Про автора

Ольга Демідко

історик, викладач, екскурсовод, громадська діячка Маріуполя.

В 2013 році закінчила Маріупольський державний університет, магістр історії.

Працювала вчителем історії у СШ № 66, телеведучою Маріупольського телебачення, на посаді асистента кафедри соціальних комунікацій Маріупольського державного університету.

Координаторка проектів «Маріуполь – це Україна», «Малюємо заради миру», «Маріуполь туристичний». З 2017 р. – голова арт-центру «Театр всередині тебе». Здобула науковий ступінь кандидата історичних наук (прирівнюється до диплома доктора філософії). Наразі доцент кафедри культурології Маріупольського державного університету, який тимчасово розташувався у Київському національному університеті будівництва і архітектури.

Є автором більше ніж 200 публікацій наукового та публіцистичного стилю та монографії «Ілюстрована історія театральної культури Маріуполя» (2017 р.); а також редактором і упорядником декількох маріупольських видань, спрямованих на підтримку талановитої молоді Маріуполя: «Альманах конкурсних робіт учнівської та студентської молоді загальноміського конкурсу „Маріуполь – це Україна“» (2016 р.); Маріупольська розмальовка «Розфарбуй місто» (2016 р.); Збірка творчих робіт маріупольців «Мелодії незримих почуттів» (2016 р.).

Фейсбук: Olga Demidko

Блог: `https://mrpl.city/blogs/olga-demidko`

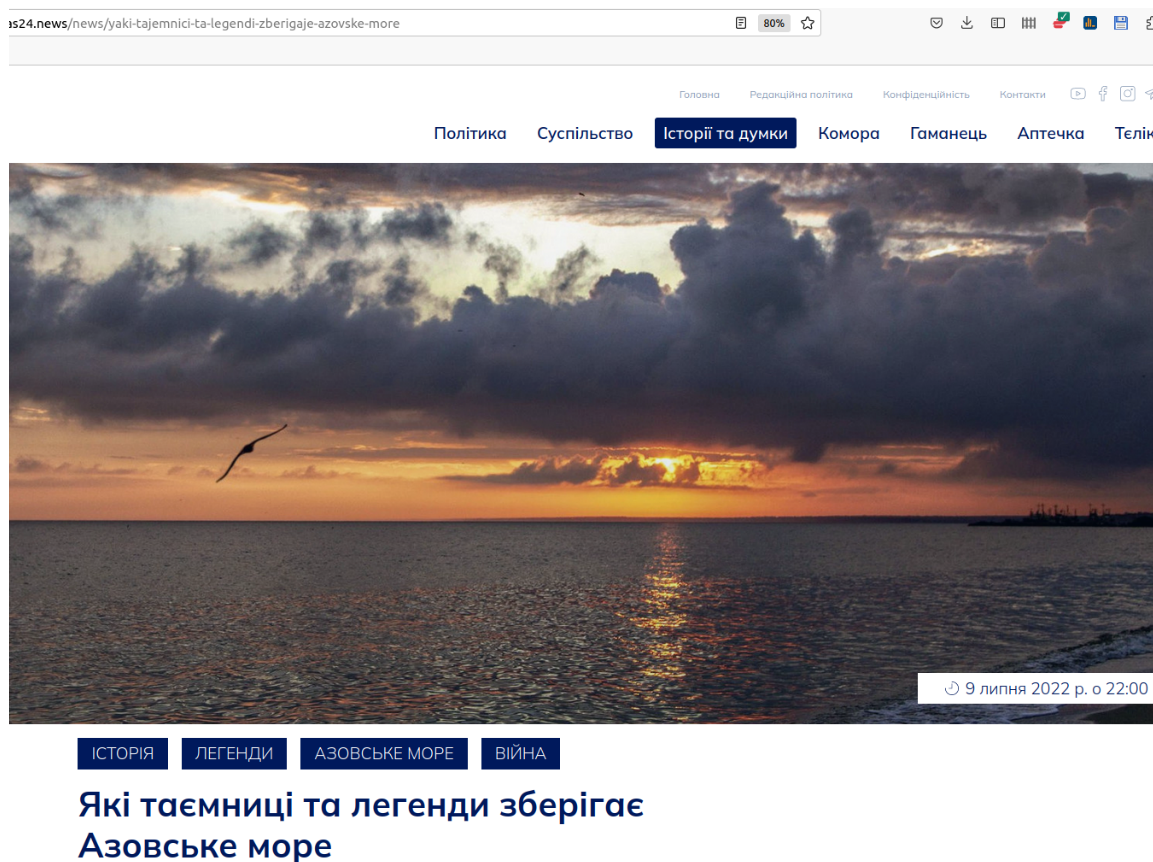
Ольга Демідко - публікації (Репозитарій МДУ)

Ольга Демідко - публікації (Інтернет-Архів)

Ольга Демідко - публікації (Google Scholar)

Ольга Олександрівна Демідко
кандидат історичних наук, доцент кафедри культурології
Маріупольський університет
Преображенська 6, місто Київ 03037

Скріншот - Оригінал

(1)

nbas24.news/news/yaki-tajemnici-ta-legendi-zberigaje-azovske-more 80%

ІСТОРІЯ ЛЕГЕНДИ АЗОВСЬКЕ МОРЕ ВІЙНА

Які таємниці та легенди зберігає Азовське море

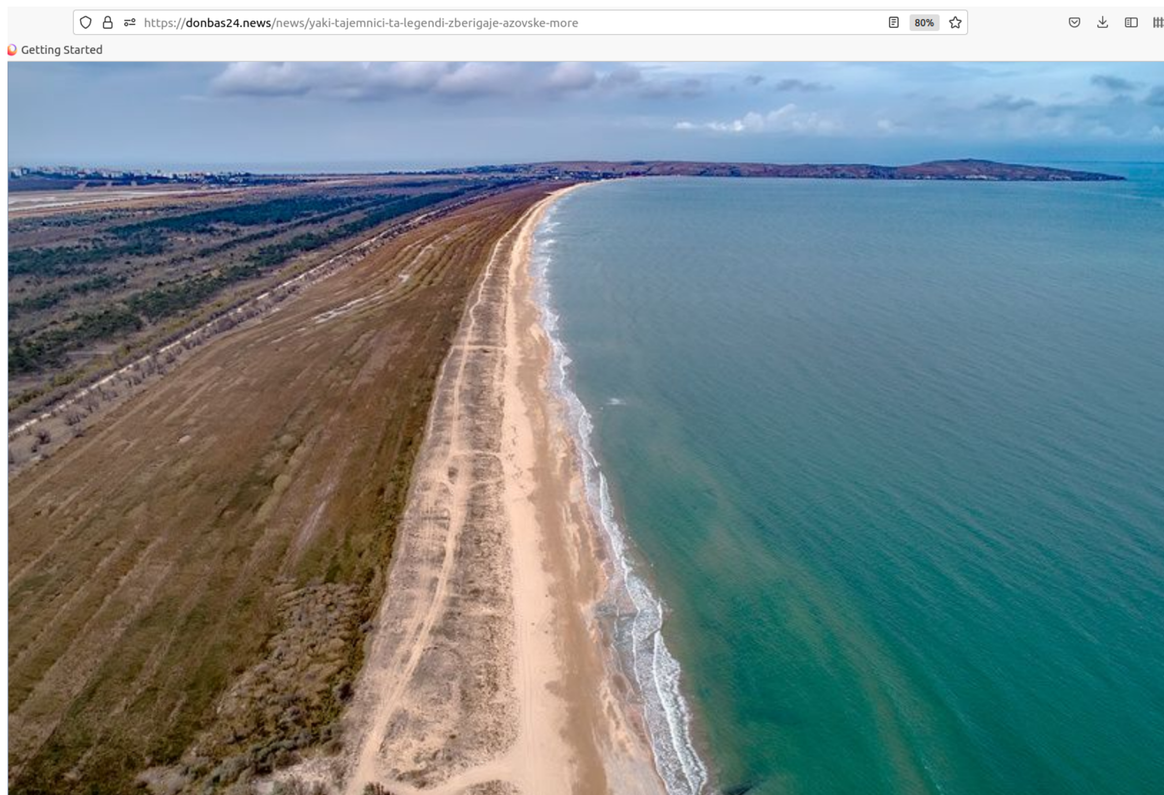
Азовське море має свої, тільки йому притаманні риси і особливості, легенди та власну історію

«А море залишилося», — так говорять мешканці Донбасу, домівки яких зруйнували війська рф. Звірства російських огупантів досягають все нових масштабів. На щастя, вони не здатні знищити Азовське море, яке тепер стало символом надії для багатьох маріупольців. Після деокупації всі, хто став безхатченками, якщо вирішать повертатися до міста, то обов'язково завітають до свого безмежно красивого і непереможного моря...

Історія Азовського моря

(2)

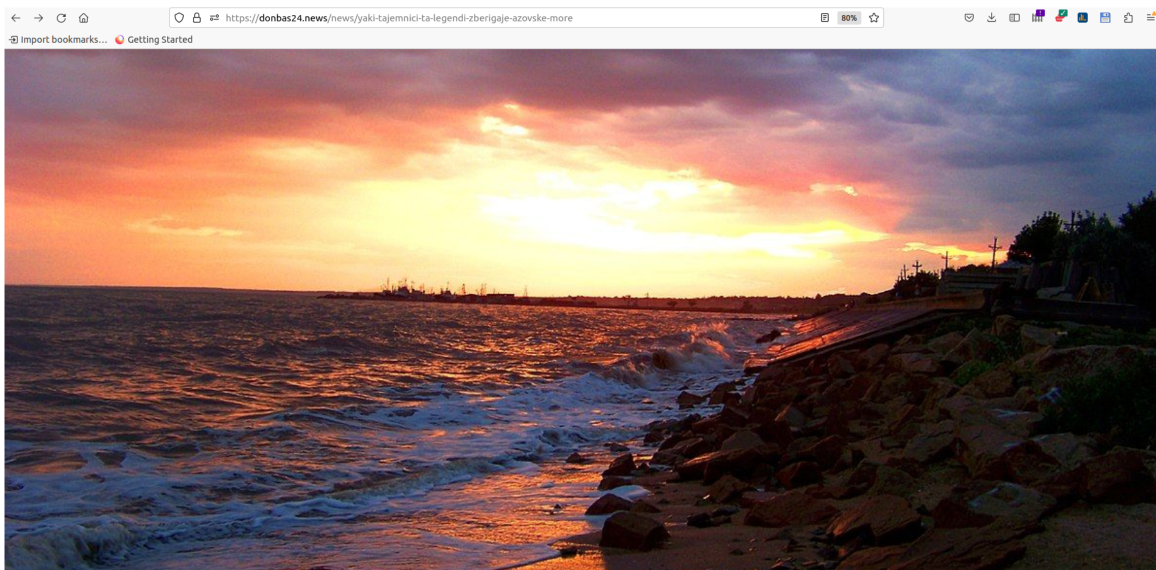
(3)

.news/news/yaki-tajemnici-ta-legendi-zberigaje-azovske-more 80%

Нинішні риси Азовське і сусідні з ним моря придбали тільки під час третинного періоду, тобто близько мільйона років тому, коли на землі тільки з'явилася людина. До цього воно було частиною величезного стародавнього праокеану, названого геологами Тетіс. Оскільки Азовське море знаходилося на перетині історичних шляхів народів, воно змінило в минулому безліч назв. Стародавні греки називали його *«Меотида»*, що означає — «годувальниця», римляни за низький рівень води прозвали його *«Палюс Меотіс»* («Меотійське болото»), скіфи — *«Каргулак»* («багате рибою»), меоти — *«Тіміріндою»* («матір'ю моря»), генуезці та венеціанці називали його *«Маре Фане»*, араби — *«Бахр-ель-Азов»*, а слов'яни — *«Сурозьким»* або *«Синім»*...

Не виключається припущення, що свою сучасну назву воно отримало приблизно в середині XIII століття — від імені давнього торгового центру Азак, який виріс на місці античного Танаїсу, зруйнованого Золотою Ордою. Є версія, що колись арабський народ ази, аси (азовці) населяв узбережжя сучасного Азовського моря і заснував там місто з відповідною назвою — Азов. Можливо, у стародавнього населення Азова та Азовського моря дійсно текла «гаряча» арабська кров. Адже з багатьох письмових джерел відомо, що стародавні азовці любили війни, відрізнялися жорстокістю і помстою. Загалом щодо назви Азовського моря існує багато припущень, але остаточного висновку немає. Можна бути впевненим в тому, що коріння його або в гідронімії, або в етнонімії.

(4)

Перші історичні відомості про Азовське море належать давнім грекам.
На карті світу Анаксимандра (5 ст. до н. е.) було зображене Азовське море

(5)

ws/news/yaki-tajemnici-ta-legendi-zberigaje-azovske-more

Перші історичні відомості про Азовське море належать давнім грекам. На карті світу Анаксимандра (5 ст. до н. е.) було зображене Азовське море з Доном. На початку нашої ери відомі плавання римських, візантійських, а пізніше й слов'янських мореплавців. Плавання київських князів свідчать про те, що вони мали описи Азовського моря. Як свідчить напис на Тмутороканському камені, 1068 князь Гліб «міряв море по льоду від Тмутороканя до Корчева (Керчі)». У радянські й пострадянські часи Азовське море досліджували Морський гідрофізичний інститут НАН України, Інститут біології південних морів ім. О. Ковалевського НАН України, Інститут геологічних наук НАН України та ін.

Цікаві факти

1. Азовське море є найменшим за розмірами, але в історії посідає доволі значне місце. І дійсно, воно менше Аральського в півтора рази, Каспійського — в десять разів, а Чорного — в одинадцять разів. Максимальна глибина Азовського моря — всього тринадцять з половиною метрів.

2. За кількістю рослинних та тваринних організмів Азовському морю немає рівних у світі.

3. За рибопродуктивністю, тобто кількістю риби на одиницю площі, Азовське море в 6,5 рази перевершує Каспійське, в 40 разів — Чорне і в 160 разів — Середземне море.

4. За віддаленістю від океану Азовське море є найконтинентальнішим морем планети.

5. Цікаво, що на думку фахівців, пісок на берегах Азовського моря має цілющі властивості. Медики радять не менше 1,5–2 годин проводити на ньому.

Легенди про Азовське море

1. Легенда про красуню Азу

(6)

https://donbas24.news/news/yaki-tajemnici-ta-legendi-zberigaje-azovske-more

ed

3. Цікаво, що на думку фахівців, пісок на берегах Азовського моря має цілющі властивості. Медики радять не менше 1,5–2 годин проводити на ньому.

Легенди про Азовське море

1. Легенда про красуню Азу

Перша легенда розповідає про дівчину, на честь якої начебто і назвали море. Жила колись давно на самому березі моря красуня Аза разом із старим батьком. І була вона настільки вродливою, що всі хлопці не зводили з неї очей. Вона ж ні на кого не звертала уваги, бо була дуже пихатою. Ще й хвалилася, що їй ніхто не подобається. Тоді хлопці домовились, прийшли до Ази і запропонували їй обрати серед них собі нареченого. Подивилася на них красуня і сказала:

(7)

https://donbas24.news/news/yaki-tajemnici-ta-legendi-zberigaje-azovske-more 80%

> Будете змагатись. Хто усіх переможе, той і буде моїм нареченим.

Почали хлопці змагання. Один — таки вийшов переможцем, але Аза

(8)

4.news/news/yaki-tajemnici-ta-legendi-zberigaje-azovske-more 80%

> Будете змагатись. Хто усіх переможе, той і буде моїм нареченим.

Почали хлопці змагання. Один — таки вийшов переможцем, але Аза відмовила йому, ще й почала насміхатися. Обдурила дівчина хлопців. Розгнівалися тоді хлопці, схопили дівчину та й втопили в морі.

До цього часу, коли підходить вода до берега, з моря чути чи то плач, чи то стогін. Старі люди говорять, що це красуня Аза плаче за своїм незнайденим нареченим. І море назвали на її честь *Азовським.*

2. Легенда про Велеса та Азовушку

Друга легенда розповідає про закохану пару — Велеса і Азовушку. На честь останньої і було названо море.

Дитину бога Велеса викрав бог Пан, син, Вія — царя підземного світу. Він підняв люльку і поніс над океаном. Але тут Велес почав рости і важчити. Пан не стримав немовля і впустив разом із колискою.

Велес у колисці приплив до берегів великого острова. Тут Велес воював з Коршуном і врятував Царівну Лебідь, духа Азовського моря, яку звали Азовушкою. Азовушка була дочкою Сварога та Матері Сва. На її ім'я названо Азовське море.

(9)

https://donbas24.news/news/yaki-tajemnici-ta-legendi-zberigaje-azovske-more 67%

Велес та Азовушка покохали одне одного, незабаром зіграли весілля і почали жити разом. Їхньою чарівною обителлю став острів Буян на Азовському морі.

(10)

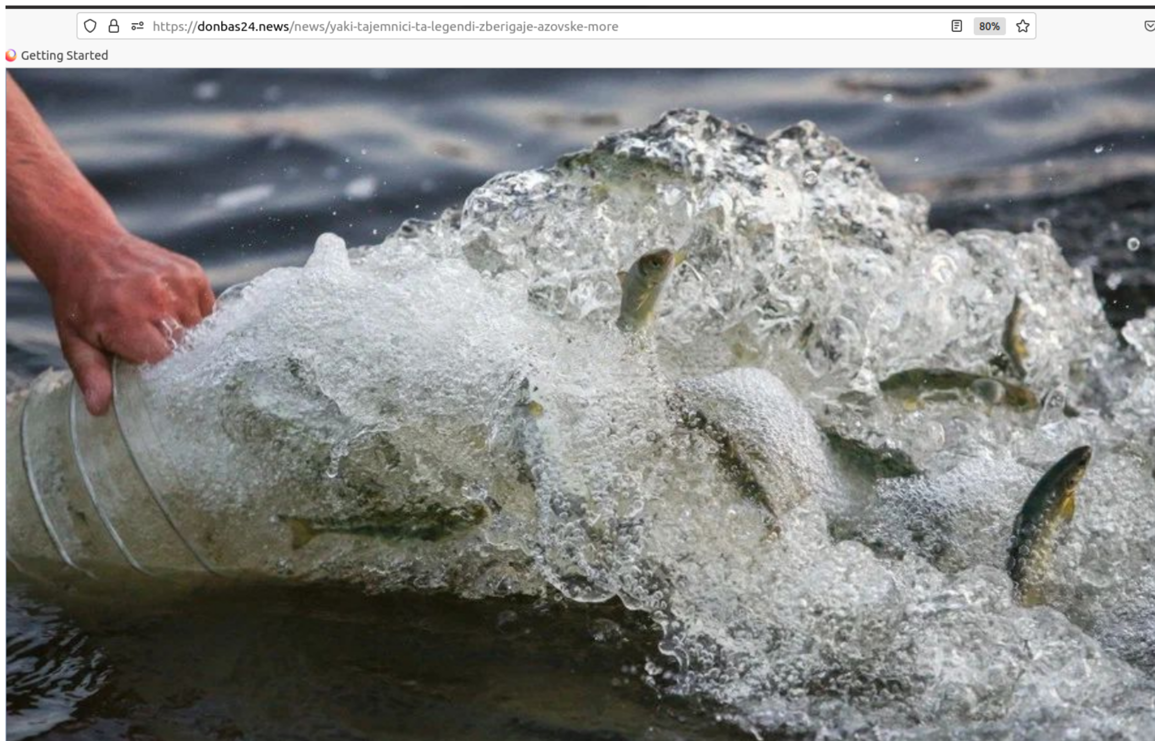
s24.news/news/yaki-tajemnici-ta-legendi-zberigaje-azovske-more 90%

Велес та Азовушка покохали одне одного, незабаром зіграли весілля і почали жити разом. Їхньою чарівною обителлю став острів Буян на Азовському морі.

3. Легенда про те, чому Азовське море має так багато риби

Остання легенда пояснює, чому Азовське море, попри те, що є найменшим за розміром, має так багато риби.

(11)

У стародавні часи жили чотири брати-велетня — ***Гібралтар, Дарданелл, Босфор*** і молодший ***Керч***. Силу мали неймовірну. На долоні гори носили, скелі мізинцем повертали; вікові дуби руками рвали; одним своїм вусом могли річку відокремити від моря та підняти його на руках своїх. А треба сказати, тоді на

(12)

;/news/yaki-tajemnici-ta-legendi-zberigaje-azovske-more

У стародавні часи жили чотири брати-велетня — *Гібралтар, Дарданелл, Босфор* і молодший *Керч*. Силу мали неймовірну. На долоні гори носили, скелі мізинцем повертали; вікові дуби руками рвали; одним своїм вусом могли річку відокремити від моря та підняти його на руках своїх. А треба сказати, тоді на місці невеликих Азовського, Чорного та Середземного морів було одне величезне, важке море-океан. Тетіс називалося.

І ось одного разу брати вирішили поділити це море на угіддя, де вони ловитимуть рибу. Спочатку примірялися, де поясками відділятимуть свої ділянки. А пояски їх були їм під стать — такі ж міцні та нерозривні. Першим по праву старшинства накинув на Тетіс поясок Гібралтар і перерізав їм його посередині і стягнув береги, відокремивши собі і братам велике море, є де йому і братам розгулятися. Наступним повинен був відокремити свою частину угідь невеликий любитель риби та інших морепродуктів брат Дарданелл. Намітив він собі маленьку ділянку, накинув свій поясок, але все робив з таким небажанням, що Егейське море вислизнуло з-під його пояска, з'єднавшись із Середземним, а в нього залишилося взагалі маленьке, найменше у світі Мармурове море. Брати запропонували йому переграти розділ, але Дарданелл відмовився — сказав, що і цього йому достатньо. Босфор, недовго думаючи, зрушив, де раніше намітив, береги, застовпивши свою ділянку моря, до якої увійшли сучасні Чорне та Азовське моря. І ось настав час відокремити його частину угідь братові Керчу. Як молодшому, йому дісталася невелика, північна частина Тетіса. А треба сказати, рибу він любив до самозабуття. «Ну, скільки може бути в цій калюжі риби?» — подумав він, дивлячись на належну йому частину моря. І тут прийшла рятівна ідея. І звернувся він до братів: — Давайте перемішаємо наші запаси, щоб риба рівномірно розподілилася на наші угіддя. Для цього давайте візьмемо наші моря, піднімемо і струсимо, як килим. Брати, не відчуваючи каверзи, погодилися зробити так. Коли вони підняли свої моря, Керч не поспішав зробити те саме зі своєю частиною, навіть навпаки — намагався, щоб його сторона моря була якнайнижчою, і тоді більша частина риби скотилася на дно цього своєрідного садка, і як тільки це сталося, Керч зрушив Крим та Тамань, залишивши всю рибу у своїй, північній частині Тетіса — Азовському морі. А брати вдали, що не помітили гри молодшого — надто вже вони йому

(13)

.news/news/yaki-tajemnici-ta-legendi-zberigaje-azovske-more 80%

свою ділянку моря, до якої увійшли сучасні Чорне та Азовське моря. Тось настав час відокремити його частину угідь братові Керчу. Як молодшому, йому дісталася невелика, північна частина Тетіса. А треба сказати, рибу він любив до самозабуття. «Ну, скільки може бути в цій калюжі риби?» — подумав він, дивлячись на належну йому частину моря. І тут прийшла рятівна ідея. І звернувся він до братів: — Давайте перемішаємо наші запаси, щоб риба рівномірно розподілилася на наші угіддя. Для цього давайте візьмемо наші моря, піднімемо і струсимо, як килим. Брати, не відчуваючи каверзи, погодилися зробити так. Коли вони підняли свої моря, Керч не поспішав зробити те саме зі своєю частиною, навіть навпаки — намагався, щоб його сторона моря була якнайнижчою, і тоді більша частина риби скотилася на дно цього своєрідного садка, і як тільки це сталося, Керч зрушив Крим та Тамань, залишивши всю рибу у своїй, північній частині Тетіса — Азовському морі.
А брати вдали, що не помітили гри молодшого — надто вже вони йому потурали. Тільки вдавано потім дивувалися, як так виходить, що Керч виловлює 80 мір риби, Босфор в цей же час — два заходи, Гібралтар всього півмери, а про Дарданелла і говорити нічого? «Напевно, наш Керч — найкращий рибалка у світі, відповідно до свого моря» — з гордістю говорили вони. Ось так і з'явилося маленьке Азовське море, найпродуктивніше у світі, найбагатше рибою. У перерахунку на одиницю площі поверхні моря, звісно.

(14)

https://donbas24.news/news/yaki-tajemnici-ta-legendi-zberigaje-azovske-more 67%

виловлює 80 мір риби, Босфор в цей же час — два заходи, Гібралтар всього півмери, а про Дарданелла і говорити нічого? «Напевно, наш Керч — найкращий рибалка у світі, відповідно до свого моря» — з гордістю говорили вони. Ось так і з'явилося маленьке Азовське море, найпродуктивніше у світі, найбагатше рибою. У перерахунку на одиницю площі поверхні моря, звісно.

(15)

as24.news/news/yaki-tajemnici-ta-legendi-zberigaje-azovske-more 90%

Кажуть, що всі дороги в Маріуполі ведуть до моря. І це не дивно, адже розташоване місто на самому березі унікального Азовського моря, яке зберігає свої таємниці та надихає красою та самобутністю. Назву міста етимологічно пов'язують теж з морем. Мовляв, «марі» — це море, а «поль» — «поліс», тобто «місто». І виходить — місто біля моря.

Нагадаємо, раніше Донбас24 розповідав, як переселенці з Луганщини поновили бізнес у Кропивницькому.

ФОТО: з відкритих джерел.

Демідко Ольга

7

1

(16)